

EUSKARA MORROINTZAPETIK ATERA BEHARRA

Honetaz, Euskara berriz ere morroin, Daniel Hibargoitikoaren artikulu jatorraren idelak («Zeruko Argia», 432. zenb., 1971-6-13) oso bikainak iduritu zaizkit. Ba da bertan zer pentsa, zer hausnar.

Euskal Herriaren berbizkundera hasi zelarik, erdaraz egiten zirela goi mailako gauzak, beti edo gehienez; nolabait euskara beharrezkoa egingo zen ustean. Baina usteak erdia ustela. Joko doble honek ez dakigu nolaz arte iraungo duen.

Hala ere, beti da guttienez tarteko neurri bat, ondo gordetzen ikasi eta saiatu behar duguna; eta Idela hau ongien mugatzen duena, Villasantek José María Espinas katalan idazleagandik jasotakoa da (Ikus Villasante-ren erdal liburua, «Zeruko Argia», 422. zenb., 1971-4-4), esaten duelarik: «Para hacerme entender por los demás yo puedo utilizar cualquier idioma; pero para 'crear' sólo puedo utilizar mi idioma. El idioma es la fuente de creación de las ideas y no viceversa». Guttienik, jokabide hau eskatu behar genieke geure inguru ditugun hainbeste euskaldun erdal izkribatzailei, beren buruak euskaltzale agertzen dituztenez gero.

Jakina, euskaltzale diren izkribatzaile erdaldunok egin dezaketen lanik hoberenetakoa, euskarazko literaturan sortzen diren lanik hoberenak erdarara itzultzea litzateke. Hainbeste dira, izan ere, gure herri honetan, euskaraz mintzatu arren, beren hizkuntzan anaifabetuak, eta erdaran literaturazale. Hoiel aditzera emango genleke, etxeko alorrean* ere ba dela zer irakurri, zer ezagutu.

Baina, horretarako ere, itzulpenak zintzo eta ondo egingo badira, euskaraz ondo jakin behar. Adibidez, hara neuri behin gertatua. Huntaz eta hartaz argitaratu ondorean, Oteizarekin trink egin nuen Donostiako kale batean. Eta hau esan zeutan: «Liburu honen muina ezagutu nahi dut, eta urliari* utzi diot (erdaraz idazten duen euskaldun eta euskaltzalea hau), eta ez omen* du behar bezala ulertzen. Hiztegiarekin azterketa handiak egin beharko dituela, ezer garbira aterako badu. Zer deritzazu?» Nire erantzuna, adarra-jotze alde zerbait esajeratua: «Zer deritzadan? Erdiko kultur mailako eibartar batl utzi bazenio, ez zuela holako eragozpenik izango, batez ere euskaraz irakurtzen zerbait ohitua balego, zeren* gure herriko hiztegia lau edo bost aldiz ugariagoa bait da donostiar batena baino».

Espanturik hainitz izan zuen Jurgi Oteizak kalearen erdian. Alajaina*, berebiziko istiluak atera zituen.

Pizka bat neurritik harat Joan banintzen ere, hau hala da.

Katalanak honetan gu baino argiagoak eta azkarragoak dira; eta beren literaturan ezer interesgarriarik sortzen badute, laster emango dute, gaztelaniazko itzulpenez ezezik, frantsesera ere bai.

Guk ere ordua dugu, bide hau jokatzeko. Hor ditugu hainbeste lan, sorkunde aldetik begiraturik, kanpoko literaturaren aurrean lotsarik gabe ager genitzakeenak: Txillardegiren Leturaren egunkari ezkutua, Peru Leartzako eta Elsa Scheelen; Sarzarbitoriaren Egunero hasten delako; A. Lertxundiren Hunik arrats artean; Kintanaren Beste izakia; eta abar; Azurmendi, Lasa, Sarasola, Arze, Lete eta beste zenbaiten poemak; eta abar eta abar.

Era hau izango litzaikegu, oraingo egoetatik irtenaz, erdara bera euskararen morrointzan jartzeko bide bakarra.

Bestalde, zientzia lanetan ere, Euskal Herrian horretara espezializaturik dauden aldizkariek tokia eman behar lukete, historian, zientzia naturaletan, teknikan eta abar, euskal izkribatzaile garenok geure lanak euskaraz emanez eta lanaren ondorean erdarazko laburpentxoak, «resumen» gisa. Oraintsu neronek «Munibe» aldizkarian Gorostabeñako harrizko halzkorarekin egin dudana, adibidez.

Hau da hitz bitan: literatur sorkunde lanak geure hizkuntzan egin, eta gainerako kultur lanetan eta Inbestigazio lanetan ahal guztian euskaraz agertu, ondorean erdarazko laburpentxo bat erantsiaz. Era honetan, lana sakon ezagutu nahi dutenak, euskara hobeto ezagutzera behartuko dira.

Honela, Daniel Hibargoitiko euskaldun gazteak ez zuen eraman-go holako atsekaberik. Eta Daniel Hibargoitiko edozein euskaldun gazteren sinbolua dugu, euskaldun gaztea bere hizkuntzaz guttientsirik*, akonplejaturik aurkitzean.

Jakobide honekin, gure euskara galxoa ez litzateke hain galxoa izanen. Kexu guttiagorekin praktikoagoak izan gintezke.

EGURENTARRA

bazenio, bazeuntso
daude, dagoz
dezakete, daikee
diot, deusat
genieke, geunskloe

genitzake, gemkez
litzaikegu, litzakigu,
litzalguke
zaizkit, jatuz
zeutan, eustan, zidan